

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne ... 2020

o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

Předmět úpravy

Tento zákon upravuje některá opatření v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19.

§ 2

Vymezení některých pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) úvěrem odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba,
- b) úvěrovaným spotřebitel nebo podnikatel, kterému byl poskytnut úvěr nebo na kterého přešel nebo který převzal dluh z takto poskytnutého úvěru,
- c) úvěrujícím ten, kdo jako podnikatel poskytl úvěr úvěrovanému nebo kdo nabyl pohledávku z takto poskytnutého úvěru.

§ 3

Působnost

(1) Tento zákon se použije na úvěr sjednaný a čerpaný před 26. březnem 2020.

(2) Tento zákon se dále použije na úvěr sjednaný před 26. březnem 2020, jde-li o úvěr

- a) zajištěný nemovitou věcí nebo věcným právem k nemovité věci,
- b) účelově určený k
 - 1. nabytí, vypořádání nebo zachování práv k nemovité věci nebo součásti nemovité věci,
 - 2. výstavbě nemovité věci nebo součásti nemovité věci,
 - 3. úhradě za převod družstevního podílu v bytovém družstvu nebo nabytí účasti v jiné právnické osobě za účelem získání práva užívání bytu nebo rodinného domu,
 - 4. změně stavby podle stavebního zákona nebo jejímu připojení k veřejným sítím,
 - 5. úhradě nákladů spojených se získáním úvěru poskytnutého k některému z účelů uvedených v bodech 1 až 4, nebo
 - 6. splacení úvěru poskytnutého k některému z účelů uvedených v bodech 1 až 6, nebo
- c) poskytnutý stavební spořitelnou podle zákona upravujícího stavební spoření.

(3) Tento zákon se nepoužije na

- a) úvěr, u kterého byl úvěrovaný k 26. březnu 2020 v prodlení delším než 30 dnů s plněním peněžitého dluhu,

- b) úvěr, u kterého je úvěrovaným penzijní společnost nebo regulovaná osoba podle zákona upravujícího doplňkový dohled ve finančních konglomerátech,
- c) úvěr určený k obchodu s investičním nástrojem,
- d) investiční nástroj, závazek, jehož předmětem je investiční nástroj, nebo závazek, z něhož vzniká pohledávka finančního charakteru podle zákona o finančním zajištění, která je zajištěna finančním zajištěním,
- e) úvěrový rámec, který lze po částečném nebo úplném splacení opakovaně čerpat,
- f) odloženou platbu, pokud toto odložení není zpoplatněno a délka odložení není v rozporu s běžnou obchodní praxí,
- g) nájem věci nebo leasing, u něhož není sjednána povinnost koupě předmětu smlouvy nebo jiná možnost nabytí vlastnického práva po uplynutí určité doby,
- h) průběžné poskytování služby nebo dodávání zboží stejného druhu, za které úvěrovaný může platit v průběhu jejich poskytování formou splátek,
- i) úvěr, při jehož poskytnutí je úvěrujícímu přenechána movitá věc a úvěrujícímu nevzniká právo na vrácení peněz,
- j) finanční záruku, nebo
- k) úvěr, jehož úrokové riziko je zajištěno termínovanou operací na finančním trhu.

§ 4

Ochranná doba

Ochranná doba trvá od prvního dne prvního kalendářního měsíce následujícího po dni, v němž úvěrujícímu došlo oznámení úvěrovaného, že má v úmyslu využít ochrannou dobu,

- a) do 31. října 2020, nebo
- b) do 31. července 2020, jestliže úvěrovaný v oznámení uvede, že má v úmyslu využít takto zkrácenou ochrannou dobu.

§ 5

Účinky ochranné doby

(1) O délku ochranné doby se odkládá čas plnění peněžitých dluhů úvěrovaného vůči úvěrujícímu ze smlouvy o úvěru.

(2) O délku ochranné doby se prodlužuje doba trvání zajištění úvěru.

(3) Za dobu trvání ochranné doby vzniká úvěrujícímu právo na úrok, který v případě úvěrovaného, který je

- a) spotřebitelem, odpovídá úroku určenému zápůjční úrokovou sazbou ve výši repo sazby vyhlášené Českou národní bankou zvýšené o 8 procentních bodů, nebyl-li sjednán úrok nižší,
- b) podnikatelem, odpovídá úroku, který byl sjednán.

(4) Nedohodnou-li se úvěrovaný a úvěrující jinak, je úrok podle odstavce 3 splatný v případě, že úvěrovaný je

- a) fyzickou osobou, tak, že výše splátek zůstává nezměněna a doba trvání úvěru se odpovídajícím způsobem upraví; není-li sjednáno plnění ve splátkách, je úrok splatný po skončení ochranné doby spolu s plněním peněžitých dluhů, jejichž čas plnění byl odložen podle odstavce 1,
- b) právnickou osobou, během ochranné doby v čase, který byl sjednán.

(5) Za dobu trvání ochranné doby nevzniká úvěřujícímu právo na jiné průběžně placené platby sjednané ve smlouvě o úvěru než úrok; to neplatí pro jiné průběžně placené platby v případě úvěřovaného, který je právnickou osobou.

(6) Bylo-li sjednáno pojištění pojistného nebezpečí souvisejícího s úvěrem, v němž je úvěřující pojistníkem, sdělí úvěřující úvěřovanému bez zbytečného odkladu povinnosti úvěřovaného, které jsou s trváním tohoto pojištění během ochranné doby spojeny a které je úvěřovaný povinen během ochranné doby plnit.

(7) O délku ochranné doby se prodlužuje období, pro které byla sjednána pevná zápůjční úroková sazba.

§ 6

Oznámení o využití ochranné doby

(1) Úvěřovaný oznámí úvěřujícímu, že má v úmyslu využít ochrannou dobu, písemně nebo jiným způsobem, který úvěřující určí pro účely tohoto oznámení. Úvěřující určí alespoň jeden snadno přístupný způsob oznamování podle věty první s využitím prostředků komunikace na dálku; pokud takový způsob neurčí nebo nezpřístupní úvěřovanému, lze oznámení učinit jakýmkoliv způsobem, při kterém má úvěřovaný záznam o tom, že oznámení úvěřujícímu došlo.

(2) Oznámení obsahuje označení úvěřovaného, prohlášení, že úvěřovaný má v úmyslu využít ochrannou dobu z důvodu negativního ekonomického dopadu pandemie COVID-19 na úvěřovaného, a označení úvěru, kterého se oznámení týká. Neobsahuje-li oznámení označení úvěru, platí, že se oznámení týká všech úvěrů mezi úvěřovaným a úvěřujícím.

(3) Splní-li oznámení požadavky podle odstavce 2, úvěřující bez zbytečného odkladu poté, co oznámení úvěřujícímu došlo, potvrdí úvěřovanému písemně nebo na jiném trvalém nosiči dat jeho přijetí a do 30 dnů ode dne, kdy oznámení úvěřujícímu došlo, úvěřovanému písemně nebo na jiném trvalém nosiči dat sdělí den počátku a konce ochranné doby a informaci o výši, počtu a četnosti plateb, jež má úvěřovaný provést po skončení ochranné doby, a celkové částce, kterou má úvěřovaný zaplatit. Nepotvrdí-li úvěřující přijetí oznámení, nemá to vliv na běh ochranné doby.

(4) Nesplní-li oznámení požadavky podle odstavce 2, úvěřující bez zbytečného odkladu poté, co oznámení úvěřujícímu došlo, úvěřovaného písemně nebo na jiném trvalém nosiči dat vyzve k odstranění vad tohoto oznámení.

§ 7

Předávání informací o využití ochranné doby třetím osobám

(1) Předá-li úvěřující osobě odlišné od úvěřovaného informaci o některém z účinků ochranné doby v souvislosti s tímto úvěřovaným, je povinen připojit informaci, že se jedná o účinky ochranné doby podle tohoto zákona.

(2) Posuzuje-li se schopnost úvěřovaného splácet dluh nebo posuzuje-li se riziko nesplacení takového dluhu ze strany úvěřovaného, k informaci předané podle odstavce 1 se nepřihlíží.

§ 8

Úplata

K ujednání o úplatě za úkony spojené s využitím ochranné doby se nepřihlíží.

§ 9

Zákaz plateb souvisejících s prodlením úvěrovaného

Od prvního dne prvního kalendářního měsíce následujícího po dni nabytí účinnosti tohoto zákona do 31. října 2020 nevzniká úvěrujícímu právo na platby sjednané nebo stanovené pro případ prodlení úvěrovaného s plněním peněžitých dluhů vyplývajících ze smlouvy o úvěru; to neplatí pro prodlení úvěrovaného, který je právnickou osobou.

§ 10

Společná ustanovení

(1) Tímto zákonem nejsou dotčeny dohody o odkladu času plnění dluhu uzavřené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

(2) Oznámi-li úvěrovaný, který je právnickou osobou, úvěrujícímu, že má v úmyslu využít ochrannou dobu, je úvěrovaný povinen zdržet se během ochranné doby nakládání s majetkem, který by mohl sloužit k uspokojení úvěrujícího, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení.

§ 11

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

k návrhu zákona o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19

1. Zhodnocení platného právního stavu

V současné době hrozí masivní nárůst nesplácených dluhů ze sjednaných úvěrů, peněžitých zápůjček a dalších obdobných finančních služeb v důsledku pandemie onemocnění COVID-19, vyhlášení nouzového stavu a přijetí vládních opatření v souvislosti s onemocněním COVID-19. Někteří věřitelé, především banky, již začaly umožňovat svým dlužníkům odklad nebo jinou úpravu splátek úvěrů a to na individuální bázi (tzv. individuální privátní moratorium). Nejedná se však o standardní praxi na celém úvěrovém trhu, navíc přístup a podmínky jednotlivých věřitelů se liší. Obdobná situace panuje i v jiných zemích, přičemž řada z nich již přistoupila či v krátkém horizontu přistoupí k zavedení plošného moratoria na splátky právě s cílem garantovat právo na odklad či modifikaci splátek úvěru a standardizovat podmínky takového odkladu (tzv. plošné veřejnoprávní moratorium). Alternativou takového plošného veřejnoprávního opatření by byl jednotný přístup všech poskytovatelů úvěrů (tzv. plošné privátní moratorium), nicméně z dosavadních jednání představitelů vlády, České národní banky a finančního sektoru vyplynula obtížná dosažitelnost dohody o jednoduchém, rychlém a plošném samoregulačním řešení. Současně je také vhodné eliminovat negativní dopad odkladu či modifikace splátek úvěrů na věřitele - banky, pobočky zahraničních bank a spořitelních a úvěrních družstev (dále jen „úvěrové instituce“) při plnění souvisejících požadavků stanovených českými a evropskými právními předpisy. Současně s každým dnem narůstá riziko masivního defaultu na trhu úvěrů a peněžitých zápůjček, je proto nezbytné reagovat okamžitě.

Pro oblast úvěrů pro spotřebitele platí zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Podle této právní úpravy není problém, aby věřitel odložil bezplatně splátky stávajícího dluhu ze spotřebitelského úvěru. Pokud se tak rozhodne, aplikují se na něj výjimky podle § 5 odst. 1 písm. c) zákona, případně § 5 odst. 3 zákona, které z věřitele sejmou břímě plnění povinnosti posoudit úvěruschopnost (při prostém odkladu splátek není třeba) a poskytnout spotřebiteli všechny zákonem požadované informace. Poskytování úvěru osobám, které nejsou spotřebiteli, speciální právní úpravu nemá.

Posun splátek úvěrů a modifikace jejich splátek ve větším rozsahu ovlivňuje oblast účetnictví a řízení rizik zejména v sektoru úvěrových institucí, neboť má dopady z hlediska povinností plynoucích z mikrobezpečnostní regulace obsažené v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky, doplněném nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/630 ze dne 17. dubna 2019, kterým se mění nařízení (EU) č. 575/2013, pokud jde o minimální krytí ztrát z nevykonných expozic (dále jen „CRR“). Zároveň má tato problematika úzkou vazbu na mezinárodní účetní standardy, které jsou používány úvěrovými institucemi. Těmito účetními standardy jsou standard IFRS 9, který je v dnešní době úvěrovými institucemi povinně v České republice používán, a dřívější standard IAS 39, který je stále ještě užíván úvěrovými institucemi v některých členských státech. K problematice mikrobezpečnostní regulace v souvislosti s epidemií COVID-19 vydal dne 25. března 2020 své výkladové stanovisko Evropský orgán pro bankovnínictví (EBA), ve kterém vyjasňuje, jak se má přistupovat k jednotlivým aspektům regulace v souvislosti s privátním nebo veřejnoprávním moratorium na splátky úvěrů. Z výkladu tohoto stanoviska vyplývá, že mnoho

výkladových problémů souvisejících s požadavky CRR, IFRS 9 apod., je možné nejlépe překonat v případě vyhlášení plošného veřejnoprávního moratoria na splácení dluhů.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy

Hlavními principy navrhovaného legislativního řešení prostřednictvím zvláštního zákona, který stanoví „ochrannou dobu“ pro splácení úvěrů, jsou zejména dočasnost, široká působnost, opcionalita a neutrální účinky pro poskytování nových úvěrů v ekonomice. Podstatou dočasnosti je stanovení pevného období, během kterého upravená práva věřitelů a povinnosti dlužníků budou platit, třebaže se tato úprava práv a povinností v podobě posunutí času plnění následujících splátek může fakticky projevovat i po skončení uvedeného období. Široká působnost znamená, že se v zájmu eliminace možného diskriminačního přístupu zákon vztáhne na všechny subjekty, které si v ekonomice sjednaly úvěr (v různých jeho podobách) – tj. jak na spotřebitele, tak na živnostníky, firmy, korporace, třebaže na každou z těchto kategorií v poněkud odlišném rozsahu. Opcionalita je princip, který znamená, že dlužník může využít úlevy přiznané zákonem, jen pokud o ně aktivně požádá, resp. se k nim přihlásí (oznámením zaslaným věřiteli). Navrhovaná úprava zakládá práva a povinnosti pouze vůči běžícím úvěrům. Pokud se v období moratoria (v ochranné době) sjednává nový úvěr, uplatní se pro něj standardní regulatorní režim.

Základními instrumenty, jejichž prostřednictvím se zákonem zakládají vůči dlužníkům úlevy, jsou odklad splátek o zákonem stanovenou dobu, dočasný zákaz uplatňování sankcí z prodlení a dočasné snížení smluvního úroku na limitovanou úroveň. Tyto instrumenty se však uplatňují diferencovaně pro jednotlivé kategorie dlužníků. Využití těchto instrumentů nebude mít u dlužníků negativní dopad z hlediska jejich úvěrové historie.

Odkládá se splácení úvěrů o zákonem stanovenou dobu, ve které se předpokládá trvání nejintenzivnějších ekonomických dopadů krize COVID-19. Cílem je zabránit vzniku prodlení a s ním souvisejících důsledků pro dlužníka (sankce, negativní záznamy v dlužnických registrech a související snížení bonity dlužníka) i pro úvěrové instituce v roli věřitelů, kdy vzhledem k veřejnoprávní povaze regulace provedené tímto zákonem a k tomu, že ani jedna ze stran závazku není iniciátorem odložení splátek (dlužník zde pouze akceptuje veřejnoprávní ingerenci do jeho soukromoprávního závazkového vztahu), není potřeba expozice, u nichž by byl proveden odklad splátek provedený tímto zákonem (a to i v souladu s výše uvedeným výkladovým stanoviskem EBA) považovat za nevýkonné expozice ani za expozici s úlevou, z čehož plyne, že odklad splátek úvěrů provedený tímto zákonem nebude mít významný dopad do kapitálových požadavků úvěrových institucí. Expozice podle předchozí věty, které do doby účinnosti zákona nebylo možné považovat ani za nevýkonné expozice, ani za expozice s úlevou, totiž není potřeba překlasifikovat ani dle účetního standardu IFRS 9, ani se nebude měnit jejich klasifikace na nevýkonné expozice, nebo expozice s úlevou z hlediska CRR. Výše uvedené však nelze interpretovat tak, že by úvěrové instituce byly jakýmkoliv způsobem zbaveny povinnosti průběžně posuzovat úvěrovou kvalitu expozic, na něž byla tato opatření aplikována, nebo povinnosti identifikovat selhání expozice, s konkrétními dopady na individuální případy.

K odkladu splátek dojde tehdy, oznámí-li to dlužník věřiteli. Odklad splátek fakticky znamená jejich posun v čase o určité období, které zákon stanoví (tj. až za konec ochranné doby, tedy za 31. 7. 2020, resp. 31. 10. 2020). Tím dojde i k úpravě splátkového kalendáře (resp. režimu umořování). Při využití odkladu se úvěr po dobu odkladu úročí, a to podle pravidel uvedených níže.

2.1 Alternativní varianty použití odkladu splátek

Pro účely porovnání zvoleného řešení je pak potřeba popsat případný dopad dalších alternativ, tj. ponechání řešení pouze v soukromoprávní oblasti ve formě odkladu splátek vyhlášeného plošně samotnou úvěrovou institucí (dále jen „soukromoprávní plošný odklad“), nebo odkladu individuálního na žádost klienta bez ohledu na to, zda úvěrová instituce obecně deklarovala, že splátky v souvislosti s COVID-19 bude na žádost klientů odkládat, nebo nikoliv (dále jen „soukromoprávní individuální odklad“).

Ve zhodnocení jednotlivých variant je vždy potřeba zkoumat, zda je odklad splátek proveden v návaznosti na očekávanou neschopnost klienta splácet nebo nikoliv.

Je vždy potřeba uvažovat to, zda je v daném řešení jakýmkoliv způsobem předjímana možnost nesplacení dané expozice nebo množiny expozic z důvodu finančních obtíží dlužníka tak, jak je definuje Provděcí nařízení Komise EU č. 680/2014 ze dne 16. dubna 2014, kterým se stanoví prováděcí technické normy, pokud jde o podávání zpráv institucí pro účely dohledu podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013, v platném znění (dále jen „prováděcí nařízení“), bod 240, šablony 19, části druhé, přílohy V: „*dlužník, který má, nebo v nejbližší době bude mít obtíže při plnění svých finančních závazků*“. Pokud by tato možnost byla předjímana, předmětné expozice by bylo nezbytné klasifikovat jako expozice s úlevou, představovanou odkladem jejich splátek. Z toho by však plynulo, že po jakémkoliv dalším odkladu splátek by jeho expozice musela být reklasifikována na nevýkonnou, se všemi z toho plynoucími dopady do kapitálu úvěrové instituce. V případě obou variant soukromoprávního odkladu splátek by tudíž bylo třeba pečlivě koordinovaného přístupu jednotlivých úvěrových institucí, aby bylo zajištěno dlužníkům zcela rovnocenné zacházení a úvěrovým institucím identické dopady, respektive předcházení dopadům do jejich kapitálu. Jak je uvedeno v úvodu důvodové zprávy, z dosavadních jednání vyplynulo, že dosažení takového koordinovaného přístupu není na tuzemském trhu reálné.

2.2 Úročení úvěrů, běh lhůt, limitace sankcí za prodlení

Úročení úvěrů se při odkladu splátek po dobu moratoria (ochranné doby) omezuje tak, že se v případě spotřebitelů stanoví maximální přípustný úrok, odpovídající platné repo sazbě České národní banky navýšené o 8 procentních bodů. Byla-li sjednána nižší úroková sazba, uplatní se takto sjednaná nižší úroková sazba. Cílem je vyvážit dopady opatření, kdy odklad splátek představuje na straně úvěrujícího výpadek příjmů a současně prodloužení doby trvání úvěru, na straně úvěrovaného pak nutnost nést náklady prodloužení doby trvání úvěru. Zatímco úvěry poskytnuté podnikatelům a právnickým osobám jsou úročeny sazbami, které průměrně nepřesahují jednotky procent p.a., v případě spotřebitelských úvěrů se jedná o sazby průměrně přesahující deset procent p.a., v řadě případů jdoucí až do desítek procent p.a. Zde se proto jeví jako vhodné limitovat úročení dlužné částky po dobu trvání moratoria.

Současně se staví běh některých lhůt a dob vyplývajících ze smlouvy o spotřebitelském úvěru. Cílem je řešit problémy, které mohou z moratoria vyvstat, např. u fixace úrokových sazeb hypotečních úvěrů. Dále se po dobu moratoria omezuje uplatňování sankcí za prodlení dlužníka, tzn. úroků z prodlení, smluvních pokut apod.

2.3 Osobní působnost

S ohledem na fakt, že situaci způsobenou nemocí COVID-19 mohou být postiženi všichni, tedy jak spotřebitelé, tak všechny ekonomicky činné subjekty od malých živnostníků až po velké firmy, navrhuje se aplikovat zákon primárně na všechny tyto subjekty, avšak s některými odchylkami pro spotřebitele a pro právnické osoby.

3. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy

Návrh reaguje na mimořádnou situaci vyvolanou pandemií nemoci COVID-19, kdy mnoho osob přišlo o svůj zdroj příjmů, ať již z důvodu onemocnění, karantény, nutnosti péče o děti, propadem zakázek, nebo přímo v důsledku vládních opatření. Eliminuje se tím riziko masivního nárůstu nesplácených úvěrů v ekonomice - spotřebitelských i podnikatelských – a z nich plynoucích následků v podobě insolvenčí, exekucí a dodatečných nároků na sociální výdaje státního rozpočtu. Současně by se návrhem mělo omezit i působení tzv. predátorských poskytovatelů (nebankovních) úvěrů, kteří mají svůj podnikatelský model postavený na spekulaci na platební neschopnost dlužníka.

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem

Navrhovaná právní úprava je plně v souladu s ústavním pořádkem České republiky a garantuje dodržování základních lidských práv a svobod.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s požadavkem na zachování obecnosti zákonné úpravy, kdy definičním znakem pojmu zákon či právní předpis je jeho obecnost, přičemž důvody setrvání na požadavku všeobecnosti právního předpisu jsou dělba moci, rovnost a právo na vlastního, nezávislého soudce dále viz nález sp. zn. Pl. ÚS 40/02 ze dne 11. 6. 2003; N 88/30 SbNU 327; 199/2003 Sb., nález sp. zn. Pl. ÚS 24/04 ze dne 28. 6. 2005; N 130/37 SbNU 641; 327/2005 Sb. nebo nález sp. zn. Pl. ÚS 36/05 ze dne 16. 1. 2007; N 8/44 SbNU 83; 57/2007 Sb.

Návrh zákona je v souladu s Ústavou založeným ústavním pořádkem České republiky. V ústavním pořádku České republiky pak nejsou obsaženy specifické právní normy ústavněprávní síly dopadající na oblast úvěrů.

Návrh zákona se dotýká zejména ústavně zaručeného práva vlastnit majetek (čl. 11 Listiny základních práv a svobod, dále jen „Listina“) a ústavně zaručeného práva podnikat (čl. 26 Listiny). Při zásazích do těchto základních práv návrh zákona plně respektuje zásadu, že při stanovení mezí základních práv musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu (čl. 4 odst. 4 Listiny). Zásahy do uvedených základních práv jsou vyváženy legitimním zájmem na ochraně dlužníků a na eliminaci některých nežádoucích sociálních jevů, které mohou být spojeny s regulací oblasti úvěrů, která je primárně nastavena na standardní situaci a s nynější nestandardní situací nepočítá.

Pokud jde o právo podnikat, čl. 26 Listiny, který toto právo zakotvuje, předpokládá, že zákonem mohou být pro jeho výkon stanoveny určité podmínky a omezení. V čl. 41 Listiny je pak znovu právo svobodně podnikat zařazeno mezi práva, u nichž se předpokládá stanovení jeho mezí v příslušných zákonech. Jak vyplývá z výše uvedeného i z rozhodovací praxe Ústavního soudu (viz nález sp. zn. Pl. ÚS 35/08, publikován pod č. 151/2009 Sb.), svoboda podnikání náleží mezi základní lidská práva, která nepůsobí absolutně a vždy existují v součinnosti s určitou sociální funkcí.

Jak již bylo uvedeno výše, návrh zákona se dotýká práva vlastnit majetek stejně jako práva podnikat. Omezení práva vlastnit majetek podmíněně korelující s omezením práva podnikat je v předmětném případě zapříčiněno odchylkou od obecné právní úpravy, kdy se tímto zákonem ingeruje do soukromoprávních závazkových vztahů formou plošného odkladu splátek úvěrů, pokud se dlužník rozhodne takový zásah akceptovat, a dále se pro smluvní úroky z úvěrů, u nichž dojde k odložení splátek podle tohoto zákona, stanoví jejich maximální výše.

Listina v případě čl. 11 a 26 přímo nevyjmenovává, jaké účely lze sledovat při omezení

předmětných práv, nýbrž se pouze omezuje na zapovězení jejich úplného vyloučení. K tomu však zvolenou úpravou nedochází. Navrhované zásahy do předmětných práv způsobují toliko suspenzivní omezení práv dotčených subjektů, přičemž by však bylo lze v nastalém okamžiku a čase očekávat závažnější dopady, pokud by zákonodárce k předmětnému omezení nesáhl. Ústavní soud přitom ve své judikатурní činnosti při explicitním neuvedení účelů pro omezení práva Listinou připouští i omezení v zájmu jiných principů a hodnot chráněných ústavním pořádkem. Dočasné omezení práv věřitelů v podobě plošného odkladu splátek úvěrů, stejně jako snížení smluvních úroků z úvěrů některým dlužníkům po dobu odkladu splátek, z důvodu dlouhodobější ochrany práva vlastnit majetek podle čl. 11 Listiny (ochrana majetku jak dlužníků, tak věřitelů), stejně jako ochrany práva podnikat a ochrany práva získávat prostředky pro své životní potřeby prací podle čl. 26 Listiny (zachování provozu hospodářských jednotek a jimi tvořených pracovních míst aktuálně ohrožených mimořádnou situací), naplňuje vyslovenou maximu Ústavního soudu na podmínku omezení jednoho z práv Listiny pouze ve prospěch jiného práva chráněného Listinou.

4.1 Konkrétní posouzení ústavní konformity a test proporcionality:

(a) Plošný odklad splátek úvěrů, pokud se dlužník rozhodne takový zásah akceptovat, stejně jako snížení smluvních úroků z některých úvěrů po dobu odložení splátek je potřebné (a nezbytné). V opačném případě hrozí, že u dotčených dlužníků dojde k selhání způsobenému dopady plošných opatření omezujících ekonomiku ve snaze zabránit pandemii nemoci COVID-19. Takoví dlužníci by pak byli postiženi v důsledku okolností, které stojí mimo jejich vůli, nejen na svém majetku, nýbrž v řadě případů i v oblasti zachování své výdělečné činnosti nebo pracovních míst. Okolnosti týkající se dopadů pandemie nemoci COVID-19 tak lze přirovnat k vyšší moci. Pro vymezení vyšší moci lze odkázat na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, který ve svém rozsudku ze dne 5. 2. 1987, C-145/85, ve věci Denkavit Belgie, bod 11 vymezuje vyšší moc jako „*neobvyklou a nepředvídatelnou okolnost, která je nezávislá na tom, kdo se jí dovolává, a současně jejímž důsledkům nemohlo být i přes veškerou vynaloženou péči zabráněno.*“ Vyšší moc stejně tak musí spočívat v okolnosti, kterou nebylo lze v době vzniku závazku předvídat. Pro drtivou většinu dlužníků a jejich věřitelů bude pandemie nemoci COVID-19 skutečně představovat v jejich závazkovém právním vztahu vyšší moc, přičemž však nastalou situaci není možné řešit pomocí tzv. *clausula rebus sic stantibus*, neboť pro aplikaci podstatné změny okolností, kde je následně možné požadovat po smluvním partnerovi novaci závazku, je nezbytné, aby tato podstatná změna okolností založila v právech a povinnostech stran zvlášť hrubý nepoměr, spočívající ať už v znevýhodnění jedné z nich neúměrným zvýšením nákladů na plnění, respektive neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění. Je zřejmé, že ani jednu z těchto podmínek nebude možné vztáhnout na nastalé poměry, přičemž předmětná ustanovení § 1765 a 1766 občanského zákoníku mají navíc dispozitivní charakter a ve smluvních vztazích tak bývají zhusta cíleně eliminovány. V kontextu zcela bezprecedentní a mimořádné nastalé situace by tak následky neměly být ponechány na bedrech předmětných subjektů a mělo by být přikročeno k zásahu do soukromoprávních vztahů. Potenciální selhání široké množiny dlužníků v krátkém časovém období pak přímo koreluje s negativními dopady, jež by tento efekt měl na věřitele v podobě úvěrových institucí, které by musely přistoupit k řadě navazujících úkonů (jak již byly popsány v kapitole 1 Zhodnocení platného právního stavu – ve zkratce zvýšená tvorba opravných položek, odečet od kapitálu), jež by dále omezily jejich klíčovou funkci úvěrování ekonomiky, což by mohlo vést k dalším neočekávaným negativním hospodářským a sociálním dopadům.

(b) Sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak stejně efektivně. Tato podmínka je taktéž splněna, neboť

- i. z dosavadních jednání představitelů vlády, České národní banky a finančního sektoru vyplynula obtížná dosažitelnost dohody o jednoduchém, rychlém a plošném samoregulačním řešení odkladu splátek dluhů, kterým by se zamezilo vzniku prodlení v důsledku platební neschopnosti klientů u úvěrů a peněžitých zápůjček se všemi důsledky vyplývajícími z takového prodlení pro hospodaření úvěrových institucí a plnění souvisejících požadavků stanovených evropskými předpisy. Důležitým aspektem ospravedlňujícím zvolené řešení v tomto ohledu pak je, že s každým dnem narůstá riziko masivního defaultu na trhu úvěrů a peněžitých zápůjček.
- ii. Dále pak jsou u nekoordinovaného postupu (soukromoprávní plošný odklad splátek, nebo individuální odklad splátek pouze na žádost klienta, kdy úvěrová instituce nemá povinnost takové žádosti o odklad vyhovět) nebo při nesprávně nastavené premise (finanční obtíže dlužníků), pro kterou by mohly být odklady splátek umožněny, v porovnání se zvoleným veřejnoprávním legislativním zásahem spojeny zásadní nevýhody spočívající v dopadu odkladu splátek úvěrů, do kapitálové pozice úvěrových institucí.

(c) Podmínka proporcionality v užším smyslu, tj. opatření je nejen potřebné (nezbytné), není k němu odpovídající alternativa (viz výše), ale je také přiměřené sledovanému účelu, je také splněna, neboť v situaci, kdy jde o ochranu početné množiny dlužníků, jejich majetku, výdělečné činnosti a pracovních míst a vzhledem k mimořádnosti nastalé krize, za simultánně vedené snahy zabránit nepřiměřenému dopadu na úvěrové instituce v důsledku selhání předemtné množiny dlužníků, jenž by na straně úvěrových institucí zapříčinil zásadní ztráty v porovnání s dopady navrhovaného odkladu splátek a snížení úroků, stejně jako negativní otřesy hospodářství, nemůže takový odklad splátek a snížení úroků převážit zájem dlužníků, státu a zprostředkovaně i samotných úvěrových institucí na ochraně zachování majetku ve vlastnictví jeho současných držitelů, což povede k nepřerušnému fungování ekonomiky, včetně zachování schopnosti úvěrových institucí poskytovat úvěry ekonomice a v neposlední řadě i k zachování pracovních míst.

Navrhovanou právní úpravou nejsou diskriminovány žádné specifické skupiny adresátů právních norem, kromě toho návrh zákona respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky, např. zásady vyplývající z pojmu demokratického právního státu (čl. 1 Ústavy) a zásadu enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí (čl. 2 odst. 2 Listiny).

5. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z jejího členství v Evropské unii

Navrhovaná právní úprava je plně slučitelná s právem EU a ustanovení navrhované právní úpravy nezakládají rozpor s právem EU a s ustálenou judikaturou Soudního dvora EU.

Navrhovaná právní úprava respektuje závazky, které pro Českou republiku v dané oblasti z členství v EU vyplývají.

6. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaná právní úprava neobsahuje úpravu problematiky upravené mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána, tudíž je plně v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

7. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy

Moratorium na splácení dluhů sice omezí více či méně zisk poskytovatelů spotřebitelských i jiných úvěrů a peněžitých zápůjček, avšak zabráni negativním dopadům vyplývajícím z toho, že by se při absenci navrhované úpravy dlužníci dostali do prodlení se splátkami dluhu. Masivní nárůst dluhů v prodlení by měl velmi negativní dopady nejen do

hospodaření dlužníků (v podobě sankcí a negativních dopadů do jejich bonity), jejich majetku, výdělečné činnosti a pracovních míst, ale i do hospodaření úvěrových institucí. Tyto by, musely pro expozice klasifikované jako nevýkonné po 26. dubnu 2019 (a obdobně i u expozic vzniklých před tímto datem, u nichž po tomto datu došlo ke změně mající za následek jejich navýšení) provádět odečet od kapitálu, čímž by došlo ke snížení výše jejich regulatorního kapitálu, což by mohlo v důsledku významně ovlivnit jednu z jejich zásadních funkcí – schopnost úvěrování ekonomiky.

Hospodářský dopad moratoria na splácení dluhů tedy bude mít efekt ve výsledku pozitivní, když u mnoha subjektů zabrání pádu do dluhové pasti, případně u podnikatelů do konkurzu a věřitelům (zejména úvěrovým institucím) nezvýší významně jejich náklady v podobě tvorby opravných položek. Platný účetní rámec IFRS 9 totiž vyžaduje při významném zvýšení úvěrového rizika, čímž samozřejmě klasifikace expozice jako nevýkonné je, přesun této nevýkonné expozice z fáze 1 (výkonné) do fáze 2 (významné zvýšení úvěrového rizika), popřípadě fáze 3 (znehodnocené). Jelikož jsou opravné položky tvořeny ve výši hodnoty očekávaných úvěrových ztrát za 12 měsíců pouze u expozic ve fázi 1 a naopak ve výši hodnoty očekávaných úvěrových ztrát za celou dobu životnosti expozic zařazených do fáze 2 a 3, mohla by tvorba opravných položek pro široké spektrum dlužníků defaultujících v úzkém časovém období najednou, způsobit výrazný *cliff efekt*.

Dopad navrhovaných změn na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty se nepředpokládá.

Navrhovaná právní úprava nebude mít žádné dopady na životní prostředí.

Navrhovaná právní úprava nemá žádný dopad ani ve vztahu k zákazu diskriminace ani ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

8. Zhodnocení dopadu navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná právní úprava nemá dopad na ochranu soukromí a na ochranu osobních údajů.

9. Zhodnocení korupčních rizik navrhovaného řešení (CIA)

Navrhovaná právní úprava byla posuzovaná v souladu se schválenou vládní metodikou na hodnocení korupčních rizik (CIA – Corrupt Impact Assessment). V rámci postupu CIA (vč. jejich skrytých forem) zpracovatelé návrhu dospěli k závěru, že jednoduchá plošná právní úprava, která neobsahuje výjimky, žádným způsobem neusnadňuje korupční jednání a ani neznesnadňuje jeho odhalování.

10. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná právní úprava nemá žádné dopady na bezpečnost ani obranu státu.

Důvodová zpráva - zvláštní část

K § 1:

Ustanovení obecně vymezuje předmět úpravy zákona, jímž jsou dále popsána opatření týkající se splácení dluhů z úvěrů, peněžitých zápůjček, odložených plateb a obdobných finančních služeb, která se zavádí v důsledku pandemie nemoci COVID-19.

K § 2:

V § 2 jsou vymezeny základní pojmy, jež zákon dále používá.

Úvěrem se pro účely zákona rozumí jakýkoliv úvěr, odložená platba, peněžitá zápůjčka či jiná obdobná finanční služba. Definice je inspirována definicí spotřebitelského úvěru v zákoně o spotřebitelském úvěru, ale je rozšířena tak, aby pokrývala i úvěry, v nichž je úvěrovaným podnikatel.

K označení osob, mezi nimiž existuje úvěr jako závazek, se používá označení úvěrující a úvěrovaný, což odpovídá terminologii použité v občanském zákoníku, jakkoli pojem úvěru podle zákona je širší než pojem úvěru podle občanského zákoníku.

Úvěrovaným, tedy osobou, které byly prostřednictvím úvěru poskytnuty finanční prostředky, je podle zákona jakákoliv osoba, bez ohledu na to, zda se jedná o spotřebitele, drobného živnostníka, osobu se svobodným povoláním, malý či střední podnik, velkou firmu či jinou právnickou osobu, je-li podnikatelem.

Úvěrujícím je podle zákona ten, kdo jako podnikatel poskytl úvěr, tedy zejména banka, spořitelna a úvěrní družstvo, platební instituce, instituce elektronických peněz či nebankovní poskytovatel úvěrů, tedy jak osoba regulovaná Českou národní bankou, tak osoba vykonávající činnost v režimu živnostenského zákona.

Zákonná úprava dopadne i na případy změny v osobě původního dlužníka a věřitele, neboť za úvěrovaného považuje i osobu, na níž dluh přešel (dědic) nebo která dluh převzala (na základě smlouvy). Za úvěrujícího je pak považována i osoba, která nabyla pohledávku z úvěru od původního věřitele (typicky např. inkasní agentura).

K § 3:

Zákon se podle odstavce 1 použije pouze na úvěry, které byly sjednané a současně čerpané před 26. březnem 2020. Toto datum bylo zvoleno proto, že se jedná o den předcházející dni, kdy Ministerstvo financí prezentovalo první informace o záměru připravit opatření v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií nemoci COVID-19. Cílem je zamezit možným spekulativním sjednáváním úvěrů s cílem zneužít instituty tohoto zákona.

Odstavec 2 představuje určitou výjimku z obecné úpravy působnosti uvedené v odstavci 1. U některých typů úvěrů by byla podmínka čerpání před stanoveným datem příliš limitující a de facto by je z možné aplikace zákona zcela vyloučila. Typicky se jedná o hypotéky, jejichž čerpání bývá postaveno na plnění různých často komplikovaných podmínek a bývá rozloženo do dlouhého časového období. S ohledem na délku a složitost kontraktačního procesu u nich zároveň nehrozí riziko zneužití této zákonné úpravy. Při vymezení této skupiny úvěrů se vychází z definice spotřebitelského úvěru na bydlení v zákoně o spotřebitelském úvěru, přičemž tato definice je rozšířena tak, aby pokrývala i úvěry, v nichž je úvěrovaným podnikatel.

Některé specifické typy úvěrů se naopak podle odstavce 3 z působnosti zákona vylučují.

Písmeno a) dopadá na úvěr v prodlení. Zákon se nepoužije na takový úvěr, u kterého byl úvěrovaný k 26. březnu 2020 v prodlení delším než 30 dnů. Prodlení tak muselo nastat nejpozději 25. února 2020. Vychází se z toho, že pokud měl úvěrovaný závažné problémy se splácením úvěru již před tím, než nastaly dopady pandemie nemoci COVID-19, potom nemá smysl, aby v jeho případě byly využity instituty tohoto zákona, ale jeho situaci je třeba řešit v obecném režimu.

Písmeno b) dopadá na úvěry, u kterých je uvěřovaným penzijní společnost nebo regulovaná finanční instituce, která je definována odkazem na zákon o finančních konglomerátech. Odkaz na definici regulované osoby je třeba číst též ve spojení s definicemi subjektů, které zákon o finančních konglomerátech za regulovanou osobu považuje, díky čemuž jsou do pojmu regulované osoby zahrnuty i odpovídající kategorie zahraničních osob. Vychází se z toho, že instituty tohoto zákona by neměly v pozici uvěřovaného využívat velké specializované subjekty působící na finančním trhu.

V písmeni c) je obsažena výlučka pro úvěry poskytnuté k obchodování s investičními nástroji, jako jsou například dluhopisy či deriváty, které by bylo možné též subsumovat pod pojem úvěr.

V písmeni d) jsou podchyceny právní vztahy vyplývající z některých investičních nástrojů, které by jinak rovněž bylo možné subsumovat pod pojem úvěr.

Výjimka v písmeni e) zahrnuje zejména revolvingové úvěry, kontokorenty, kreditní karty apod.

Písmeno f) se vztahuje na fakturu, která též může spadat pod pojem odložená platba. Rozdíl mezi fakturou, která je z působnosti zákona vyňata, a odloženými platbami, které do působnosti zákona naopak spadají, spočívá v tom, že podmínkou pro aplikaci výjimky je skutečnost, že odložení není v rozporu s běžnou obchodní praxí a není zpoplatněno.

Písmeno g) míří zejména na operativní leasing a obdobné služby.

Písmeno h) vylučuje z působnosti zákona platby za dodávky např. energií či ICT služeb.

Písmeno i) vylučuje zastavárny.

Písmeno j) se vztahuje na finanční záruku, včetně bankovní záruky, která je v občanském zákoníku upravena jako speciální případ finanční záruky.

Písmeno k) vylučuje úvěry zajištěné finančními deriváty.

Výslovně se neupravuje územní působnost zákona. Předpokládá se, že zákon bude dopadat na všechny úvěry, které byly poskytnuty na území České republiky bez ohledu na to, zda uvěřujícím nebo uvěřovaným je česká osoba, a bez ohledu na to, jakým právem se úvěr řídí z hlediska mezinárodního práva soukromého.

K § 4:

Zákon vymezuje ochrannou dobu a její délku. Nutnou podmínkou pro aktivaci ochranné doby je oznámení uvěřovaného vůči uvěřujícímu, že hodlá využít možnosti odložení splátek úvěru podle tohoto zákona (tzv. opt-in režim). Oznámení je jednostranné právní jednání uvěřovaného, nepředpokládá se, že jeho účinky jsou jakkoli vázány na souhlas nebo posouzení ze strany uvěřujícího. Ochranná doba tedy počíná běžet prvním dnem prvního kalendářního měsíce po tomto oznámení. Cílem je, aby ochranná doba započala běžet vždy k prvnímu dni kalendářního měsíce, tedy aby se splátky stanovené např. k 15. dni daného měsíce odsunuly o celé měsíce a běžely dále k 15. dni měsíce.

Úvěrovaný má současně možnost zvolit si ze dvou variant trvání ochranné doby. Zákon předvídá u ochranné doby pevný konec, a to buď k 31. říjnu 2020, nebo k 31. červenci 2020, reálně tedy bude ochranná doba trvat 6 měsíců, resp. 3 měsíce, pokud bude oznámení učiněno v dubnu 2020 po nabytí účinnosti zákona. Na základě oznámení úvěrovaného úvěrujícímu o úmyslu využít ochrannou dobu automaticky počne běžet ochranná doba delší, tedy do 31. října 2020. O kratší ochrannou dobu musí úvěrovaný zvlášť výslovně požádat, resp. spolu s oznámením o úmyslu využít ochrannou dobu současně vyjádřit i úmysl využít ochrannou dobu ve zkrácené podobě.

Oznámí-li úvěrovaný zájem o využití ochranné doby později než v měsíci, v němž zákon nabude účinnosti, ochranná doba se zkracuje, s ohledem na pevné datum jejího ukončení. Prakticky to znamená, že při oznámení učiněném v květnu bude ochranná doba činit 5 měsíců, resp. 2 měsíce, při oznámení v červenci bude ochranná doba činit pouze 3 měsíce nebo jeden měsíc.

K § 5:

Na ochrannou dobu zákon váže některé právní účinky.

Odstavec 1

Splatnost jednotlivých peněžních plnění vyplývajících se ze smlouvy o úvěru, tedy jednotlivé splátky úvěru (úroku i úmoru) se odkládá o délku ochranné doby. Splátkový kalendář tedy zůstává nezměněn co do výše splátek, pouze se odkládá jejich splatnost.

Ustanovení se nevztahuje na platby, které vyplývají přímo z tohoto zákona v důsledku využití ochranné doby, konkrétně u právnických osob na platbu úroku za ochrannou dobu (odstavec 4 písm. b) a další platby, zejména poplatky (odstavec 5), u všech úvěrovaných pak na platby vyplývající z pojištění podle odstavce 6 (přičemž tyto platby nemusí vyplývat ze smlouvy o úvěru).

Odstavec 2

Bylo-li k úvěru sjednáno zajištění na dobu určitou, pak se toto zajištění prodlužuje o dobu trvání ochranné doby, aby pohledávka z úvěru, který bude z důvodu využití ochranné lhůty splácen po delší než původně sjednanou dobu, zůstala zajištěna.

Odstavec 3

Odstavec 3 upravuje osud příslušenství dluhu během ochranné doby. Zákon rozlišuje dvě řešení podle osoby úvěrovaného.

Pro spotřebitele je nárůst dluhu po ochrannou dobu zastropován s cílem vyvážit dopady odkladu splátek, kdy tyto představují na straně úvěrujícího výpadek příjmů a současně prodloužení doby trvání úvěru, na straně úvěrovaného pak nutnost nést náklady prodloužení doby trvání úvěru. Právě u některých spotřebitelských úvěrů mohou úrokové sazby dosahovat i desítek procent p. a. Právě v krizové době je potřebné zabránit nadměrnému nárůstu dluhu po dobu odložení jeho splácení a nedostat tak úvěrovaného do situace, kdy dluh naroste za trvání ochranné doby natolik, že by jej úvěrovaný již nebyl schopen splatit. Výše cenového stropu by však neměla představovat výraznou zátěž pro úvěrovaného (přiměřená výše úroku) ani úvěrujícího (stále jde o přiměřenou odměnu za poskytnutí peněžních prostředků). Zastropování je nastaveno na úrovni úroku z prodloužení stanovené v nařízení vlády č. 351/2013 Sb. Úprava postihuje nejen úrok vyjádřený zápůjční úrokovou sazbou, ale též úrok vyjádřený peněžitou částkou splatnou jednorázově, nebo splácenou průběžně. V případě, že byl ve smlouvě o úvěru sjednán úrok nižší než stanovený strop, použije se sjednaný úrok.

Úvěry podnikatelům jsou dle dat České národní banky úročeny průměrně nižšími úrokovými sazbami v řádu jednotek procent, resp. do deseti procent. U těchto úvěrů tedy zastropování navrženo není a použije se úrok sjednaný ve smlouvě o úvěru.

Odstavec 4

Odstavec 4 řeší, jakým způsobem přirůstá úrok za trvání ochranné doby k celkové částce, která má být úvěrováním zaplacená. Pokud je sjednáno splacení dluhu jednorázově, je i úrok naběhlý za trvání ochranné doby splatný jednorázově v termínu, který vyplynul z posunu splátek za trvání ochranné doby.

Pokud je však sjednáno splacení dluhu ve splátkách, je nutno u fyzických osob, které na rozdíl od osob právnických během trvání ochranné doby úroky neplatí, tedy jim za trvání ochranné doby přirůstá úrok, řešit i splacení úroku, na který úvěrujícímu vznikl nárok za trvání ochranné doby. Cílem je zabránit navýšení jednotlivých budoucích splátek, neboť řada úvěrovaných se může nacházet v situaci, kdy si žádné navýšení splátek nemohou dovolit a navíc by při navýšení splátek bylo u spotřebitelů nutno provést nové posouzení schopnosti takto navýšené splátky splácet. Obecně se tedy stanoví, že tyto za dobu odkladu splátek přirostlé úroky jsou splatné tak, že nedojde ke zvýšení sjednaných splátek úvěru, což se projeví v prodloužení celkové doby splácení o dodatečné splátky na konci doby jeho trvání. Úvěrující a úvěrovaný se však mohou domluvit i na jiném způsobu splacení.

Právnická osoba, které se za trvání ochranné doby odkládá pouze splátka jistiny úvěru, nikoli i úroku, splácí za trvání ochranné doby úrok, na nějž vznikl úvěrujícímu nárok, v termínech sjednaných ve smlouvě.

Odstavec 5

V souvislosti s ochrannou dobou jsou řešeny i další platby, které úvěrovaný průběžně platí úvěrujícímu v souvislosti s poskytnutým úvěrem, především různé poplatky (např. poplatek za vedení úvěrového účtu) a jiné náklady. Je-li úvěrovaným spotřebitel nebo jiná fyzická osoba (podnikající fyzická osoba), po ochrannou dobu tyto poplatky neplatí. Jiný režim však platí pro úvěrované, kteří jsou právnickými osobami, u nichž toto omezení průběžných plateb zavedeno není.

Odstavec 6

Stanoví se informační povinnost pro případ, že by byla v souvislosti s úvěrem sjednána též pojistná ochrana. Ta se může týkat např. pojištění schopnosti splácet, pojištění nemovitosti či různých pojištění předmětu leasingu (např. povinné ručení a havarijní pojištění u auta, které je předmětem finančního leasingu). Pokud by platby za pojistnou ochranu byly součástí odložených splátek úvěru, došlo by k situaci, kdy úvěrovaný by tyto platby přestal za trvání ochranné doby platit, avšak úvěrující by je musel platit za povinného. Zákon tedy předpokládá, že úvěrovaný bude i nadále úvěrujícímu platit úplatu za sjednanou pojistnou ochranu a úvěrujícímu je stanovena povinnost sdělit úvěrovanému informace o povinnostech v souvislosti s pojistnou ochranou, které je úvěrovaný během ochranné doby povinen během ochranné doby plnit.

Odstavec 7

Typicky (nikoli však pouze) u hypotečních úvěrů je ve většině případů sjednána pevná zápůjční úroková sazba na pevně dané období (jednoho roku či několika let). Na konci tohoto období pak obvykle dochází ke zvažování úvěrovaného, zda setrvá u původního úvěrujícího s

nově sjednanou výší úrokové sazby na nové období, anebo úvěr refinancuje novým úvěrem od jiného úvěrujícího.

Prodloužením tohoto období o délku ochranné doby je vyloučeno, aby toto období skončilo v průběhu ochranné doby, tedy v ochranné době nebude docházet k potřebě sjednání nové výše pevné zápujční úrokové sazby.

V praxi to tedy znamená, že např. z pětileté fixace úrokové sazby u hypotéky se v případě využití ochranné doby v délce 6 měsíců stane fixace v délce 5 a půl roku.

K § 6:

Odstavec 1

Abyste nastaly účinky ochranné doby, je nutné, aby úvěrovaný oznámil úvěrujícímu, že ochranné doby hodlá využít (tzv. opt-in režim). Oznámení je jednostranné právní jednání úvěrovaného, nepředpokládá se, že jeho účinky jsou jakkoli vázány na souhlas nebo posouzení ze strany úvěrujícího. Toto oznámení je možné zaslat písemně (např. poštou, nebo prostřednictvím prostředků komunikace na dálku, které splňují požadavky písemnosti, tedy zejména dostatečnou identifikaci odesílatele). Oznámení je možné poslat i jiným způsobem, který však musí určit úvěrující. Tento způsob by měl být pro úvěrovaného snadno přístupný a využívat prostředky komunikace na dálku. Není-li úvěrujícím určen způsob zaslání oznámení s využitím prostředků komunikace na dálku, umožňuje se úvěrovanému oznámení učinit jakýmkoli způsobem, při kterém má úvěrovaný záznam o doručení oznámení úvěrovanému.

Odstavec 2

Požadavky na obsah oznámení jsou minimální: identifikace oznamovatele (úvěrovaného), prohlášení o využití ochranné doby a označení úvěru, jehož se týká. V případě, že úvěrovaný neidentifikuje konkrétní úvěr, nastupuje nevyvratitelná domněnka, že se oznámení týká všech úvěrů, které úvěrovaný má sjednány s úvěrovaným, vůči němuž oznámení učinil.

Odstavce 3 a 4

Účinky oznámení sice nejsou vázány na souhlas nebo posouzení ze strany úvěrujícího, přesto se však upravují určité kroky, které je úvěrující povinen v návaznosti na oznámení úvěrovaného učinit. Tyto kroky mají jednak zajistit úvěrovanému potvrzení o tom, že oznámení úvěrujícímu došlo, a jednak umožnit úvěrovanému odstranit případné vady oznámení za asistence úvěrujícího.

K § 7:

Cílem tohoto ustanovení je předejít zhoršení postavení úvěrovaného v důsledku využití opatření zavedených tímto zákonem. Pokud je informace o využití účinků ochranné doby, zejména o odkladu splátek, sdílena v rámci finanční skupiny, případně předávána do registru dlužníků či třetím osobám, je nutné tuto informaci označit příznakem, že jde o odklad splátek podle tohoto zákona. Následně se k takto označené informaci nesmí přihlížet, pokud je posuzována schopnost tohoto úvěrovaného dostát svým závazkům, tedy jeho kreditní riziko, bonita, kredibilita či úvěruschopnost.

K § 8:

Odložení splátek je zdarma. Sjednává-li některý z úvěrujících poplatek (úplatu) za to, že umožní vstup do ochranné doby, nebo za kterýkoli jiný ze souvisejících úkonů, k takovému poplatku se nepřihlíží.

K § 9:

Je nutné chránit dlužníky před excesivním nárůstem dluhu v důsledku pandemie nemoci COVID-19. S ohledem na to, že účinky ochranné doby jsou předpokládány na základě úkonu dlužníka, tedy nenastávají automaticky, je nutno pamatovat i na fyzické osoby, které z nejrůznějších důvodů neprovedou tzv. opt-in do režimu ochranné doby. Nejen na ně (včetně těch, kteří se do prodlení dostali před nabytím účinnosti tohoto zákona, pokud se na ně zákon vztahuje) se vztahuje zákaz nabíhání sankcí sjednaných ve smlouvě, nebo vyplývajících ze zákona (např. úrok z prodlení), vztahujících se k jejich prodlení s plněním povinností vyplývajících ze smlouvy o úvěru. Na rozdíl od ochranné doby, kterou je třeba aktivovat oznámením úvěrovaného, zákaz nabíhání sankcí se uplatní automaticky ze zákona.

K § 10:

Odstavec 1 řeší osud odkladu splátek, který mnoho bank umožnilo sjednat svým klientům před nabytím účinnosti tohoto zákona. V případě využití ochranné doby se odklady takto sjednané prodlouží o délku trvání ochranné doby, tedy neskončí během jejího trvání, ale počátkem ochranné doby se jejich běh staví a pokračuje po ukončení ochranné doby podle tohoto zákona.

Odstavec 2 stanoví úvěrovanému – právnické osobě určité povinnosti směřující k tomu, aby se nezhoršilo postavení úvěrujícího při možném budoucím vymáhání dluhu. Poruší-li úvěrovaný tyto povinnosti, odpovídá dle občanského zákoníku za škodu tím způsobenou.

Úvěrovaný zejména nesmí vyplatit zisk nebo prostředky z jiných vlastních zdrojů ani na ně vyplácet zálohy, poskytovat společníkům, nebo osobám ovládajícím nebo osobám ovládaným zápůjčky nebo úvěry, zečizit nebo zatížit svůj majetek bez náležitého protiplnění, poskytnout svým statutárním orgánům nebo vedoucím zaměstnancům mimořádné odměny, snižovat dluhy ve skupině a splácet půjčky od spřízněných osob.

Úvěrovaný se zároveň musí zdržet právních jednání, kterými by zkracoval možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňoval některé věřitele na úkor jiných.

Omezení se netýká právních jednání nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy k provozování obchodního závodu v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí.

K § 11:

Účinnost zákona se navrhuje dnem jeho vyhlášení. Důvodem je naléhavý obecný zájem spočívající v nutnosti urychleně řešit následky současné krize vyvolané nemocí COVID-19.

V Praze dne 1. dubna 2020

Předseda vlády:
Ing. Andrej Babiš v. r.

Místopředsedkyně vlády a ministryně financí:
JUDr. Alena Schillerová, Ph.D., v. r.